

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

เพื่อการศึกษาครั้งนี้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. รูปแบบการวิจัย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ เป็นผู้ที่มาเข้ารับการบำบัดแอลกอฮอล์จากการดื่มสุราชนิดต่าง ๆ และเบียร์ ที่คลินิกบำบัดแอลกอฮอล์ โรงพยาบาลสตึก อบ.10 จังหวัดชลบุรี
2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้ที่มาเข้ารับการบำบัดแอลกอฮอล์จากการดื่มสุราชนิดต่าง ๆ และเบียร์ที่คลินิกบำบัดแอลกอฮอล์ โรงพยาบาลสตึก อบ.10 จังหวัดชลบุรี ที่มีคะแนนการคัดกรองการดื่มจากแบบประเมินปัญหาจากการดื่ม (AUDIT) อยู่ในช่วง 8-15 คะแนน และมีความสามารถ อ่านออกเขียนได้ มีความสนใจในการเข้าร่วมการวิจัย จำนวน 16 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีการจับสลากจากผู้ที่มีสนใจ เข้าเป็นกลุ่มทดลอง 8 คน และกลุ่มควบคุม 8 คน

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research Design) ศึกษา 2 องค์ประกอบแบบวัดซ้ำ 1 องค์ประกอบ (Two-Factor Experiment with Repeated Measures on the One Factor) (Winer, Brown, & Michels, 1991, p. 509) โดยกลุ่มตัวอย่างคือกลุ่มที่ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์ที่มีระดับของปัญหาจากการดื่มอยู่ในช่วง 8 – 15 คะแนน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 8 คน กลุ่มควบคุม 8 คน มีการบันทึกพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผลหลังการใช้โปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญา โดยแสดงรูปแบบการวิจัยดังนี้

	T pre	...	T post	...	T follow up
<i>RG t</i>	<i>O t1</i>	...	<i>O t2</i>	...	<i>O t3</i>
<i>RG c</i>	<i>O c1</i>	...	<i>O c2</i>	...	<i>O c3</i>

ภาพที่ 12 แสดงแบบแผนการทดลอง 2 องค์ประกอบแบบวัดซ้ำ 1 องค์ประกอบ

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแผนการทดลอง

<i>RG t</i>	แทน	กลุ่มทดลอง
<i>RG c</i>	แทน	กลุ่มควบคุม
<i>T pre</i>	แทน	ระยะก่อนการทดลอง
<i>T post</i>	แทน	ระยะหลังการทดลอง
<i>T follow up</i>	แทน	ระยะติดตามผล
<i>O t</i>	แทน	พฤติกรรม การดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มทดลอง
<i>O c</i>	แทน	พฤติกรรม การดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มควบคุม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย 4 ชนิด คือ

1. แบบประเมินปัญหาจากการดื่ม (AUDIT)
2. แบบสอบถามพฤติกรรม การดื่มแอลกอฮอล์
3. แบบบันทึกพฤติกรรม การดื่มแอลกอฮอล์
4. โปรแกรมการให้คำปรึกษาตามแนวการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางปัญญา

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แบบประเมินปัญหาจากการดื่ม (AUDIT) เป็นแบบวัดที่ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ได้แปลมาจาก Questionnaire: Drink Less (WHO; 2004) ภายใต้การปรับของ John B Saunders M.D. โดยแบบวัดนี้ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 10 ข้อ (แสดงในภาคผนวก) เกี่ยวกับปริมาณการดื่ม และแบบแผนการดื่มที่เป็นปัญหา แต่ละข้อมีคะแนน 0-4 เมื่อรวมคะแนนทั้งหมดที่ได้ สามารถแยกแยะออกได้เป็น 3 กลุ่มตามคะแนนที่ได้ (องค์การอนามัยโลก อ้างถึงใน พิชัย

แสงชาญชัย, 2548) ดังนี้ คือ

1.1 คะแนน 0-7 จัดอยู่ในกลุ่มผู้ที่ไม่ดื่มหรือดื่มแบบความเสี่ยงต่ำ (Low Risk Drinking) ได้แก่การดื่มเป็นครั้งคราวเวลาเข้าสังคม

1.2 คะแนน 8-15 จัดอยู่ในกลุ่มผู้ดื่มแบบมีปัญหาตามมา (Alcoholic Abuse or Harmful Use) ได้แก่ ปัญหาทางด้านสุขภาพ การขาดงาน รวมทั้งปัญหาครอบครัว แต่ยังไม่มียาพิษของการติดแอลกอฮอล์

1.3 คะแนนตั้งแต่ 16 ขึ้นไปจัดอยู่ในกลุ่มติดแอลกอฮอล์ (Alcohol dependence) มีการลงแดงเมื่อหยุดดื่มหรือดื่มน้อยลง

ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงโดย นำแบบประเมินไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ได้แก่

1.3.1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรินทร์ สุทธิชาติพิย

1.3.2 ดร. เพ็ญภา กุลนาคด

1.3.3 นาวาเอก นายแพทย์ ชนรักษ์ เอียวสานุรักษ์

ได้พิจารณาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อใช้วัดเพื่อคัดกรองระดับของผู้ดื่ม ซึ่งผู้วิจัยสนใจผู้ดื่มที่ดื่มแล้วเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาในช่วง 8-15 คะแนน เพื่อเข้าเป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยในครั้งนี้

2. แบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์

ผู้วิจัยพัฒนาแบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ โดยปรับปรุงดัดแปลงมาจากแบบบันทึกการดื่มแอลกอฮอล์ของ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2547, หน้า 29-30) แล้วนำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ และนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไข และนำแบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวข้างต้นได้พิจารณาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ (แสดงในภาคผนวก)และนำไปดำเนินการทดลองต่อไป

3. แบบบันทึกพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ ผู้วิจัยสร้างคู่มือบันทึกพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ ตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์ คู่มือการเลิกแอลกอฮอล์ แบบบันทึกพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ แบบบันทึกการนัดและการติดตาม เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดขั้นตอนการสร้างคู่มือบันทึกพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ ให้เหมาะสมกับปัญหาและผู้เข้าร่วมโปรแกรมด้วยวิธีการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมด้วยตนเอง (Self – Monitoring)

3.2 สร้างคู่มือบันทึกพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ แล้วนำคู่มือบันทึกพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวข้างต้นได้ ตรวจสอบและนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะ โดยลักษณะของ บันทึกพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

3.2.1 แบบบันทึกพฤติกรรมของตนเองประจำวันของผู้ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 10 แผ่น แผ่นละ 1 สัปดาห์ เพื่อใช้บันทึกพฤติกรรมกรรมการดื่มก่อนการทดลอง 1 สัปดาห์ 1 แผ่น ระยะทดลอง 5 แผ่น และระยะติดตามผล 4 แผ่น โดย ผู้ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์กลุ่มทดลองบันทึกพฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกชนิดที่ตนดื่มในแต่ละวันด้วยตนเองที่บ้านทุกวัน และนำมาทุกครั้งเมื่อมาเข้ากลุ่มให้คำปรึกษาและวันนัดติดตามผล (แสดงในภาคผนวก)

3.2.2 ตารางบันทึกรวมตลอดระยะการเข้ากลุ่มให้คำปรึกษา ของแต่ละคนโดยผู้วิจัย นำการบันทึกการดื่มประจำวันของผู้เข้ารับการบำบัดแต่ละคน มาคำนวณเป็นจำนวนดื่มที่ผู้เข้ารับการบำบัดกลุ่มทดลองดื่ม โดย คำนวณตามมาตรฐานการดื่ม (Standard Drinking) โดยองค์การอนามัยโลกกำหนดค่า 1 ดื่มมาตรฐาน หมายถึง เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ 10 กรัมเทียบเคียงกับเครื่องดื่มประเภทต่าง ๆ ดังนี้

เหล้าวิสกี้ หรือเหล้าขาว (Alcohol 40 %) ประมาณ 1 ถ้วยเล็ก (30 ซีซี) หรือ 2 ฝา หรือ 1 กัง

เบียร์ชนิดอ่อน (Alcohol 2-2.9 %) ประมาณ 1.5 กระป๋อง หรือ ¼ ขวด

เบียร์ชนิดปานกลาง (Alcohol 3-3.9 %) เช่น ไฮเนเกน ประมาณ 1 กระป๋อง หรือ ½ ขวด

เบียร์ชนิดแรง (Alcohol 4-5 %) เช่น สิงห์ คลอสเตอร์ ลิโอ ซ้าง คาร์ลสเบิร์ก ประมาณ ¾ กระป๋องหรือ ½ ขวด เบียร์สด 1 แก้ว ประมาณ 285 ซีซี

ไวน์ธรรมดา (Alcohol 12.5 %) ประมาณ 1 แก้ว (100 ซีซี)

ไวน์ชนิดแรง (Alcohol 20.5 %) ประมาณ ½ แก้ว (60 ซีซี)

เพื่อรวมเป็นรายสัปดาห์ และนำเสนอให้ผู้เข้าร่วมกลุ่มทดลองทราบเป็นระยะเพื่อเป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับ และนำข้อมูลไปตามคำถามในตอนที่ 2 ของแบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ (แสดงในภาคผนวก)

4. โปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มตามแนวการปรับพฤติกรรมทางปัญญา มีขั้นตอนการดำเนินการสร้างดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสารการให้คำปรึกษากลุ่มตามแนวการปรับพฤติกรรมทางปัญญามาจากคู่มือการให้คำปรึกษาสำหรับผู้ประสบปัญหาแอลกอฮอล์ของ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษากลุ่ม ตามทฤษฎีการบำบัดทางปัญญา การให้คำปรึกษารายกลุ่ม พฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อเป็นแนวทางในการดัดแปลงโปรแกรมการปรับพฤติกรรมทางปัญญา ให้เหมาะสมกับปัญหาและผู้รับคำปรึกษา

4.2 สร้างโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มตามแนวการปรับพฤติกรรมทางปัญญาสำหรับผู้ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์ ให้สอดคล้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ โดยดัดแปลงมาจากการให้คำปรึกษาผู้ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์ของ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข

4.3 นำโปรแกรมที่ดัดแปลงขึ้น ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบและนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงแก้ไข นำโปรแกรมที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขไปตรวจสอบความตรงเชิงทฤษฎี เนื้อหา ขั้นตอน และวิธีการดำเนินการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวข้างต้น และนำโปรแกรมที่ดัดแปลงมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

4.4 นำโปรแกรมที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับผู้ประสบปัญหาจากการดื่มแอลกอฮอล์ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 8 คน เพื่อหาข้อบกพร่องแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งก่อนนำไปใช้ในการทดลอง

4.5 ปรับปรุงข้อบกพร่องของโปรแกรม (แสดงในภาคผนวก) แล้วนำไปใช้ดำเนินการทดลองต่อไป

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

1. ขั้นเตรียมการทดลอง

1.1 เสนอแบบขออนุมัติทำวิทยานิพนธ์ต่อคณะกรรมการจริยธรรม เพื่อตรวจสอบขั้นตอนในการทดลองมิให้กระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพ หรือมีอันตรายใด ๆ แก่กลุ่มตัวอย่าง

1.2 ผู้วิจัยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยบูรพา ถึง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลสตึก กม.10 จังหวัดชลบุรี เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการวิจัยพร้อมทั้งแนะนำตัว ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนดำเนินการวิจัย และขอความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยในรายละเอียดต่าง ๆ

1.3 ผู้วิจัย สุ่มกลุ่มตัวอย่างจากผู้มารับบริการคลินิกบำบัดแอลกอฮอล์ โรงพยาบาล

สัทหีบ กม.10 เฉพาะผู้ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ มีคะแนนการประเมินปัญหาการดื่มแอลกอฮอล์ (AUDIT) อยู่ในช่วง 8-15 คะแนน มีความสามารถอ่านออกเขียนได้ และสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย จำนวน 16 คน แล้วสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีการจับสลากจากผู้สมัครใจ เข้ากลุ่มทดลอง 8 คน กลุ่มควบคุม 8 คน และเซ็นต์ไบยินยอมในการเข้าร่วมการวิจัยในครั้งนี้

1.4 ผู้วิจัยชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม ตอบแบบสอบถามพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ ในตอนที่ 1 และในตอนที่ 2 โดยในตอนที่ 2 ให้ตอบเพียงระยะหนึ่งสัปดาห์ ก่อนเข้าร่วมการบำบัด ว่าตนเองได้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ชนิดใดบ้าง ปริมาณการดื่มเท่าไร แล้วผู้วิจัยนำการบันทึกของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมาคำนวณหาจำนวนดื่มที่ผู้รับบริการดื่มจริงตามมาตรฐานการดื่ม เพื่อนำข้อมูลไปเปรียบเทียบพฤติกรรมการดื่มในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลต่อไป

2. ขั้นตอนการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการให้คำปรึกษากลุ่มตามแนวการปรับพฤติกรรมทางปัญญากับกลุ่มทดลอง โดยทำการทดลองเป็นรายกลุ่ม สัปดาห์ละ 2 ครั้ง 5 สัปดาห์ รวมเป็น 10 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง 30 นาที เวลา 16.30-18.00 น. โดยเริ่มทดลองวันที่ 30 ตุลาคม 2549 ถึง วันที่ 30 พฤศจิกายน 2549 สำหรับกลุ่มควบคุมได้รับการบำบัดตามวิธีปกติที่โรงพยาบาลจัดให้ คือ วิถี กาย จิต สังคมบำบัด ตามโปรแกรมการบำบัดระยะเวลา 4 เดือน ในวันอังคารและศุกร์ เวลา 16.30-18.00 น. และติดตามผล 4 สัปดาห์ ณ คลินิกให้คำปรึกษาโรงพยาบาลสัทหีบ กม.10

3. ขั้นตอนการทดลอง

ระยะหลังการทดลอง เมื่อสิ้นสุดการให้คำปรึกษาตามแนวการปรับพฤติกรรมทางปัญญา 1 สัปดาห์หลังเข้ากลุ่มบำบัด ผู้วิจัยเก็บข้อมูลการวิจัยในวันนัดติดตามผลครั้งที่ 1 ในวันที่ 8 ธันวาคม 2549 โดยการตอบแบบสอบถามพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ตอนที่ 2 ในระยะหลังการทดลอง ทั้ง 2 กลุ่ม โดยการบันทึกการดื่มแอลกอฮอล์ทุกชนิดใน 1 สัปดาห์ที่ผ่านมาตามจริง แล้วนำคำนวณหาจำนวนดื่มตามมาตรฐานการดื่ม เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับพฤติกรรมการดื่มก่อนทดลอง ด้วยวิธีการทางสถิติ

4. ขั้นตอนติดตามผลหลังการทดลอง 4 สัปดาห์

หลังการทดลอง 4 สัปดาห์ ในการนัดครั้งที่ 2 คือวันที่ 28 ธันวาคม 2549 ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม บันทึกพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของตนเองทุกชนิดที่ดื่มใน 1 สัปดาห์ที่ผ่านมาในตอนท้ายของแบบสอบถามพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ แล้วนำมาคำนวณหาจำนวนดื่มที่กลุ่มตัวอย่างดื่มจริงตามมาตรฐานการดื่ม เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับพฤติกรรมก่อนการทดลอง และหลังการทดลองด้วยวิธีการทางสถิติ

การตรวจสอบพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ให้กลุ่มตัวอย่าง กำหนดผู้ช่วยผู้ตรวจสอบ จำนวน 2 ท่าน ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

- 4.1 เป็นบุคคลดูแลหรือใกล้ชิดที่พร้อมและสมัครใจเป็นผู้ช่วยตรวจสอบพฤติกรรม
- 4.2 สามารถยืนยันและรับรองที่เชื่อถือได้
- 4.3 สามารถติดต่อสื่อสารได้ง่าย

โดยผู้ช่วยตรวจสอบจะเป็นผู้ยืนยันผลอีกครั้งก่อนการตอบแบบสอบถามพฤติกรรม การดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อความถูกต้องของการบันทึกพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

- 1.1 ค่าเฉลี่ย
- 1.2 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความแปรปรวน

2. สถิติสำหรับทดสอบสมมติฐาน

- 2.1 เปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทั้ง 3 ระยะ

โดยใช้การวิเคราะห์ ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ ประเภทหนึ่งตัวแปรระหว่างกลุ่มและหนึ่งตัวแปร ภายในกลุ่ม (Repeated – Measures Analysis of Variable: One Between Subjects Variable and one Within – Subject Variable) (Hawell, 1977, pp. 458 – 472)

- 2.2 ทดสอบความแตกต่างด้วยวิธีทดสอบรายคู่ แบบนิวแมน – คูลส์ (Newman – Keuls Procedure)